КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ШИНАРДИ, 6 январь 1970 шу. № 2 (4785). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

СИХАГІА КИЙЧО Е БІАЬСТАН БАЛХАШТА!

Мехка гІолла

Татаре дуккха мехкдаьтта даккхар дукьа

Доккха декхар кхочашде — 1970 шера бІаь миллион тонн мехкдаьтта даккха — дІаболийнаб Татарера промысловикаш. Юхь дІайолаьй. Хьалхарча сменана мехкдаьтта тІоьхкашкара хьалъьккхий кхачача доьгора 250 эзар тонн. Графикал тІех 150 тонн яьккхай.

Іан заман хьалашна скважинашта дика, хан-ханнахьа гІуллакх ду «Лениногорскнефть», «Альметьевнефть», «Елховнефть» управленей операторашна. Дуккха мехкдаьтта доьллача доьписан тІоьнех бурув теха яьккха эггара хьалхара скважина кердача шера эксплуатаце дІачуьйний «Ямашнефть» управлене.

ДІадахача шера болх дика бир республика мехкдаьттакоша мехка 97 миллион тонн мехкдаьтта а луш. ХІинэ кердача лакхалешшка кхача беза цар.

(ТАСС корр.).

Казань.

Хьалхара денош—хьалхара кхиамаш

Пятилетка тІехдьарча шера юьхьиг къахьегама толамашца дІаболаьй Тульски областа химиканей металлургашен. Щекински химкомбината шоллагІча карбамидин цехе 2-ча январера вахта кхетамца чекхъьккхар синтеза шолиегІоьлча аппаратчика И. Маркова, компрессора машинистаи Н. Семашкова, Іамара отделене аппаратчица А. Чумаковас, кхийвер. Цар смене, цхьоллагІча январе а санна, ший рота дІадаьйъй планал совгІа ьккача азотни тукий массеёх тонн.

Дика ьваьйег Косогорски заводе металлургаша. Номер цаІ йолча домна тІа болх беш йолча мастера С. Абаимова бригада цхьоьлагІча январе планал совгІа ткъо тонн чон лоьладаьд. ХІаьта цхьа ми дьаьначул тІехьаьгІа цул тІехьаьъар сменагІа хадалол совгІа кхы тІа а шовзткъе итт тонн металла яьккха мастера О. Писпунова бригада.

(ТАСС корр.).

Тула.

Лаьттана кІалхара ганзаш

Кубана геологически карта тІа гучайьинай Іалама газ йоьллу кхы цхьаьнкха ахьа меттиг — Кавказское. Лаьттана кІалхара керда газ гучаьнвнача метта бурув детташ итташ скважинаш дехай «Кубаньгазпром» объединене предприятей мехкдаьттахошна, хьалъьь яьккхай групповой установка, промыслови газ кугулью пункт. Укхаза йиалача трубопровода чу гІолла 1970 шера эггара хьалхарча дийнахье а дейз сийнача доьгора низ бола тоьтол чудоладелар Москвана, Ленинграда, Донбасса, мехкарча кхича промышленни центрашта кубански газ телаш йолча магистрале.

(ТАСС корр.).

Краснодар.

Балха моттиг—Тайжа океан

Берингово форд, Гавайски гІайрений район, Малхбоалехьарча Камчаткера форда йист — Тайжача океанерча дукккачарех массехк моттиг мара яц Дальни Востокерца чІаьрий доехарша къахьегаш.

Тайжа океан дика хинна чІаьрий доьккарашца тоъал сатийнача хьалашка. Керда шу болгалдакика йиш хилийтар цо царга. ХІаьта 1970 шера эггара хьалхарча балха дийнахь форда тІара къехьегамхой юха а вйхте отуар. Ниэзэ йоацача данисех, хІанзале а цар яьккхай сельда, камбала, кхи тайпа чІаьрем 21 эзар центнер совгІа.

(ТАСС корр.).

Владивосток.

Укх сурта тІа шовка гу аппаратчик Нукаев Суьлан болх беш ва Нохч - ГІалгІай химзавода № 1 йолча басарин дечча цехе. Укх шера мара венавац из цига балха, бакъда, ше балхах дика кхетилга а хьинар долаш волга а дІахьекхад цо. Укх шера план кхолчаш а ях хІени хьатІадоагІача шера чотах къахьег цеха болхлоша. ХІора сменагІа 300 — 400 килограмм дуккагІа басар арахец Суьлана.

Сурта тІа: аппаратчик С. Нукаев болх беш ва.

И. Ялиева сурт.

КПСС ЦК Тезисаш наха юкъе

Республика районашка йолхача парте областной комитета пропагандистски группай инструктІвани совещани хилар селхан КПСС обкоме. Совещане къамаьл дир КПСС обкома секретара нох. Х. Х. Бокова. Цо дийцар «Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарах йола» Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Тезисаш къахьегамхошта юкъе кІоаргга дІайовзийтаре дакъьера пропагандистски группай лекхараш а хІаьта иштта цуьнца дуьзадечча КПСС горкомашек райкомашен, юкхьанцарча партийни организацешка чакхбакха беза болх а.

Пропагандистски группашта юкъе ба бІаь совгІа министерствий ведомствайн кулгалхой, Нохч-ГІалгІай педагогически Грозненски нефтяной институтий, общественни Ілмай преподавателаш, партийни болхлой. Цар дохьаьш ергья республикерча ерригача районий предприятешка, колхозашка совхозашка дакъа лоацерге лекторий, пропагандистий, агитаторий, политинформаторий семинарашна.

АЙДЕННАЧА ХЬИНАРЦА

«В. И. Ленина 100 шу дизарга» яха КПСС Центральни Комитета Тезисаш кІоаргІа тервам тІабахийта еш укх деношка Наурски районе.

Деррига боахамашка, учреждеешка политинформатораша къахьегамхошта хьалхашка кІоаргІа Іоеш уж. ХІанз из лоархІаме документ кІоаргга дІадовзийтара де дезараш деш я боахамий юкъьанцара партийни организацеш; цехови партийни организацей секретарий совещанеш хинай, политинформаторий, агитаторий семинараш яьй, пропагандисташна беседаш яьй.

Цу деша хетаяь яр самардийнахь В. И. Ленина цІерагІча колхозе хинна агитаторий, лекторий, политинформаторий семинар а.

С. БЕРДОВ.

ЛЕРТТІА ДОАЛ ДЕ ТЕХНИКАНА

Района боахамаша укх шера дьдагІа чакхдаьхар кхашкара балхаш. ТІехьа ца доахаш хаинахьа дІадийра гуйрахь дув ялаташ.

ХІанз Сунженски района боахамашка юртбоахама техника Іаша лоаттаяра миштта дІаоттаьй хьожаш да тхо. Тханцига укх тІехьарча шерашка традици а хинна дІаоттад шоайла яхье яьннача колхозий коллективаша аргІанара кампани хьатІаэттача цу гІуллакха яьча кийчонга хьожаш вІаши тІахьожам лоаттабелга.

Хьалхарча деношка, гучадаьлар «Победа» яхача Цечи Эскара цІерагІа, «Путь к коммунизму» яхача, XIX партсъезда цІерагІча колхозашка техника лерттІа доал делга. Кхашкарча балхех мукъа яьнна техника шоай ма хулла сихагІа тоа а йийя талхаргІоацаш мел эшар а дь дІаоттаю укхаза.

Геттара дика латт из гІуллакх «Победа» яхача колхоза ерригача тракторни бригадашка. Цу боахама ший техникана дика довл дарах соаж республике яьча конкурсах совгІата «ГАЗ-69» автомобиль елар. ХІаьта колхоза керттера инжинер В. Жидков ВДНХ-а вахийтар, трамоташ луш белгалбир боахама механикаш, тракторни бригадай кулгалхой.

ДІадахача шерашка санна хІанз а хоза лостам болаш латаш колхоза бригадашка техника. Грейдер йиллача площадкашка нийсача мугІарех латт укхаза тайп-тайпара юртбоахама инвентарь. Волх беча хана хьекхалуш йолча агрегатий маьженашта даьтта хьекхад. Из шоаш кийчду механизатораша бетума цхьан даькъах кхо дакъа бекъик техе.

Инвентарех хІара агрегата тІа из тІехьатоссача трактора номер латт. Еха кхы болх бе могаргдоаца техника къаьста доаттаю.

Юрта боахама управлене специалистех, укх боахамца яхь лелаечо колхозерча цикалех латтача комиссе цхьаьккха хІама теркал ца деш дитан. Кхашкара балхаш дечча хана кІоагІа низ тІабодаш йоха гарлуви йола агрегатий маьженаш тешшаме тоаяьйй— из да цар эзгара лоархІаме лерхІар. Лоадам бола гІалат корадаьзар тхона цу боахама техникага хьежача.

Цу тайпара дика гІуллакх ду шоай техникана XIX партсъезда цІерагІча колхоза № 2 йолча бригаде а. Тоаь яьча дика цІен а яь дьтта хьекхачул тІехьагІа мара дІаоттаяьш укхаза юртбоахама инвентарь.

Цхьабакъда комиссе дукха кхоачамбоацараш а гучадаьхар. Уж нийсделар Ленина цІерагІча, «Красный октябрь», «Восход» «Заветы Ильича» яхача, Орджоникидзе цІерагІча колхозашка.

Ленина цІерагІча цхьоалагІча тракторни бригаде кхачача цхьаьккха лостам болаш кхашкарча балхах мукъаьннача хана деза култ ца тохаш латт ерригга инвентарь. Техника лоаттаяра дьаьхІа площадкаш яц бригаде. ДукхагІа йола техника мукхьоаш латт.

Бригадира гІойча — наледчика Лукаев Зайдас трактористаш тоьаш яхаш кулгаш дІа-юха ухийт. Из бакъдец. Боахаме кхоачамбоаш механизатораш ба. Царех хІаравар къавст - къаьста техника тове, яьтна, дехкарийла войн, из гІуллакх тоалург а да.

Нов. Бибулатова кулгалдеча бригаде техника мугІарех дІаоттаяьй, цхьабакъда цуьнаш ремонт яраш мел эшар дьй из дІаоттаяра укхаза я сагота болчох тара бац.

Колхоза хьатта кхойтта хьажкІаш чуэца комбайн латт. Царех цхьавраш аккумулятораш, тІехкараш хьадаханза я хІанз а. Ча чІегІаш дІаяькха цІен ца еш латт уж, чархашта тІера резина хІанз а фо ара ца хецаш я. Комбайнай бункераш дехкехк цицдоьгехи хьалйнзай.

Кхы дикагІча хьала тІа яц «Красный октябрь» яхача колхоза техника а.

Цу боахамий кулгалхоша хІанз шоай техникана лерттІа гІуллакх ца дойя бІаьсти беха хьуиза безаргба цар.

Л. ШУМИЛОВ.

БІаьстан кхашкерча балхашта сихбенна кийчо еш ба Гудермесски района «Гудермесский» совхоза ремонтникаш. ТІехкхоьчаьнъяьй цар дІадахача шера йишлагІча квартала план. ХІанзалехь тайп-тайпарча маркаех йола 23 трактор тоаьь яьннай. Техника тоечча дениа шоай нормаш 140—150 процент кхоачашъеш хьалх говара И. Синицына, слесара А. Катаева, М. Еськ кхийцар.

СУРТА ТІА: двигатель тоеш ва слесарь-моторист М. Еськ.

В. МАТИЕВА сурт.

ДОАХАН ДЕБ

Юртбоахама продукташ яхара шера план тІехкхоачаьнъяра хьинаре къахьегаш ба Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза кхоалагІча отделене шурий товарни ферма хьайбаш леладераш.

Шурий-товарни ферме 615 бежан да. Царех 216 бежан укх шерара кагий доахан да. ХІаьта хІанз дарна ІотІакхийтал кхы а шовзткъа Іаса. Хьайбаш дебалара план ферма коллективо дика тІехкхоачашъяьй. Иштта, шера пламах дерригга тІакхетийта дезар хиннар 273 бежан дар, хІаьта тІаккхийттар — 280.

Цу тайпара дика латт шурий-товарни ферме кагий хьайбаш дегІадоаладар а. Ткъаь денага яхачанза лелча Іаьсашта дийнахьа буси тІаккхета дулх 700 граммага дІакхоач. ХІаьта деррига кагийча хьайбех хІарагена тІаккхетар юкъера лоархІача 450 граммага кхоач. Къаьста дика гІуллакх ду Іаьсашта телятница Джабраилова Зарас. Цо лелаеча хІара Іаьса дийнахьи бусен тІаккхета дулх 500 граммал тІехдоал.

Миштта вІашгІехьдаьннад уж толамаш: халача хьалашка цхьанна а тІера ца доалийташ хьайбаш хьаьжтаде, дерриа дийнахьи буси дукха дулх тІоеттийта? Бахка подерина доахан кхычара къоаста а дийя родильни отделене вІаьоттаду. Цига оттальй ший къаьста рашкеи. Района чудоагІача доакъарех хьайбашта пайдане йола витаминий йоаци лоортта. ХІаьта рашкен укх тайпара я: хІара Іатта 13—15 килограмм йоа (люцерна), шозза килограмм концентраташ, пхиъа килограмм силос, мел деза тухи мелдаь хийи. Иштта кходбача доаханга дехкачул тІехьагІа кхы а 10—15 ди доаккхийт родильни отделене. Цу гІуллакхо тоаро хуьийт кера хьахнина Іаьсий деца гІа ика болаш хилийта — шоай ноанойх даьл Іаьсий цу хана.

Бокхача лоархІаме да цу юкъах хьайбашта зооветеринарни бокъонаша ма деххара гІуллакх дар а. ХІаьта хьайбашта эшшаш дола гІулах де ховрдола специалисташ дукха ба ферме. Царех ваь я дуккача шерашка вІаштта Іаьсий кхелеча болх бу Арчакова Арубийка. Из а цхьоалагІча класса мастер. ХІана цо гІуллакх дечча группе 49 Іаса да. КагийІча доаханна ший ханнахьа доакъар залдарах, хий молаьдарах. ХІаьта кхыдола зооветеринарни гІуллакх лерттІа дарах торо хул цу дийнахьи буси хІара Іаьса тІаккхета дулх 700 граммага дІакхачийта. Ший гІуллакх дика довзаш я родильни отделене доарка Полумирзуева Тумиша а. Цуьна хов захка деанна доахан миштта кхабе деза, дехкачул тІехьагІа уж кхабара рашкен миштта хуьца еза. Цудухьа да хьахулаш доза Іаьсий уаххІена онза.

Дика оттабаь ферме осеменени яра болх а. Цу кхакъехьа ферма заведующе А. Арсаева дийцар:

— ДикагІа дола доахан хадданза дебалара бокхача лоархІам да доахан бугІе ахаро тІахьожам лоаттабар, уж Іаьхара диссарца кьовсам лоаттабар. Из болх тІеханка оттабаьб тха ферма осеменатора Джабраилов Махьмуде. Цудухьа тха торо хул Іаьсий кхедара планаш хІора шера тІехкхоачашъе. Иштта укх тІехьарча кхаь бетта 102 Іаса яьй ферме. ХІаьта уж цхьанна тІера ца доалаш хьалкхуьш а доагІа. Осеменаторски болх лерттІа вІаштІехьбаккхарах торо хиннай телкай Хажгириева Тамарай, Тепсуркаева Жуьжай шоаш лелаечча доахах цхьаннечарна тІехьара шиниша Іаса кхеле.

— ХІанз тха коллективо деррига хьинар тІадахийтал Іаьсех цхьанна тІера ца залийтарах хІаьта дарна дийнахьи буси тІаккхета дулх дукхагІа хилийтарах. Из гІуллакха чІоагІа ахтуу хул ферма зооветеринарни лово хьайбашта лазараш ца хилийтара чакхйоахача профилактически мероприятех — йоах ферма заведующе ший къамаьл чакхдаьлаш.

М. РАШИДОВ.

Ленински къахьегама вахта латточа деношка ленинградски оптико-механически объединене коллективана белгальяьнна событи хилар. 13 изделена дикала пачхахьалкхен Знак елар. Цу изделеех дуккхача яха йолча фотокиноаппаратура цеха продукци я фотоаппарат «Смена—рапид», — любительски кинокамера «Ладе».

Цеха конвейераш тІарех поточни линеш тІарем хІанз хІара минута 12 кинои фотои аппарат Іойоал.

Сурта тІа: Герасименко Аннас кІалхьийта кийчъю «Смена—рапид» яха фотоаппаратош.

М. Блохина сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОАБЕ БЕЗА ЮРТАШКА ГАЗ ЙИЛЛАРА БОЛХ

Укх деношка Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета коммунально-бытови гІуллакхаш деча комиссе заседани хилар. Республика Лаккхехьарча Совета комиссеша массе оагІорахьара теха «Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус - Мартановски районашка 1969 шера электрификаци газификаци яра план кхоачашъярь яха доп дийцар цига.

Электрикашен газовикашен тоъал балхаш даьд дІадахача шера юрта бахача наьха хьалаш тоадара. 1969 шера Наьсаре, Сунженски, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана районашка 34 километр электропередачай лини хьалъяьй, 38 километр лохара вольтни электролинешта реконструкци яьй. Керда 9 трансформаторни подстанци оттаьй, пламах 6,9 километр мара йоацача 8,7 низ болча электролинеш реконструкци яьй. Электробоахамашта ремонтни реконструкци яра торо хилийтай 3200 абонента дІакхоача энерги дукхагІа е, 530 нах бахача кердача пІеношка электричество чуйилла.

Укх шера Сунженски Назрановски районашкара газопроводни сеть 9 километр дІаьхье дийрхІача 1 декабре хьал а яь эксплуатаце дІачуеннар 17 километр лини я. Сунженски районе дуккьал колхозийи совхозийи чотах хьалъяьй 27,5 километр лини, царех 12 километр 1969 шера. Районашка газ чуйилла йоаласча деза сетеви газана 2349 болхлой квартираш Іалацаьяй, укх шера газ чуйиллай 375 квартире. Иштта доача газ чуйиллай 1651 квартире.

Цхьабакъда, деша ерригача оагІонашка хьежачул тІехьагІа комиссе заседане юрташка электрификаци газификаци яра гІуллакха юкъера цІенхашта дола кхоачамбоацараш а гучадаьхар. Масала, цхьайолча колхозийи совхозийи кулгалхой бокхах дукха ца йоагІача тайпара электроэнерги дІахецар бахьан долаш кхоачамбоалаш лелаш юртбоахама объекташка электрификаци яра балхаш. Цу боахамех я Сунженски района XX партсъезда. Шеча Эскара цІерагІа, «Победа» яха колхозаш, иштта Наьсаре, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана районий боахамаш.

Малхбоалехьен электрически сеташа белгал мадарра тоханарча деношка кхоччалца Ачхой-Мартана, Наьсаре, Урус-Мартана районашка электрически сердал дІачу ца юлаш я 453 къахьегамхой квартираш.

Дукха электроэнерги дІауэаш электросеть талхар бахьан долаш Урус-Мартан, Оалхазар, Ачхой-Мартан, СаьмуІашка, Кетар-Юрта, Серноводске, кхыча нах бахача районашка дІаккхоача сердал кхоачамбоацаш ян. Дукха кхоачамбоацараш да юрташка газ чуйиллара балхаш деча а. Лакке вий юнцача йиъ районе газопроводаш хьалъяра план тІехкхоачашъяь яле а. квартирашка газ дІачуйиллара гІуллакх-м да мегаргдоацаш делара дел. ДІадахача шера планах 2175 квартире газ чуйилла езаш яр, хІаьта ерригга газ чуйилла квартираш 418 мара хиланзар. Коача газ чуйилла езаш хиннар 1400 квартира йолча чуйиллар 359 квартир мара яцар.

Министерствий, ведомствий кулгалхоша текха а техка дукха кхоачамбоацараш гучадаьхад электрически газови линеш хьалъечен уж эксплуатаце кІачулучен. Масала, Нохч-ГІалгІай юртбоахама министерства № 66 йолча механически колонна коллективана задани елар юрташка юкъ-юкъе электрически сердал чуйилла. Из укх тайпара кулминистерства еппача проектно-сметни документацех мехколонна бригадаш района массехк юрта дІаекъа езаш хул электричество чуйиллара. Цу юрташка цхьайолча улицашка мара чуйиллац электричество. ХІаьта вож улицаш электрически сердал йоалаш ют. Из бахьан долаш электрически сердал йоалаш бьсвчаргара дуккха жалобаш ух тайп-тайпарча инстанцешка. Цудухьа юртбоахама министерствана тІадожадаьд цкъа электрически сердал чуйиллара балхаш йистедаххалца кхыча юрташка электричество чуйиллара заказ ца телар.

Шерагара шерага дукхагІа газ чуйилла езаш хул юрташкарча квартирашка. Цудухьа цу гІуллакха бехктокхаме йолча министерствашта, ведомствашта комиссе тІадожадаьд юрташка бахача наха мэшша газ хургІола гІуллакх техка а техка Орджоникидзевская яхача станице газонаполнительни станция хьалъяра дош Министрий Советага хьажа хьачудела - юртий, станичнии, поселкови Советий председателашта тІадожадаьд юрташка электрификацини газификацини яра пахаддаш повкъостал дерга. Из дош дикагІча оагІорахьа къоасталара кхыйола предложенеш рекомендацеш еннай комиссе республика Министрий Советана, министерствашта, ведомствашта.

Райисполкомий председателашта комиссе тІадожадаьд нах бахача моттигашка электрификаци газификаци яра гІуллакха цахаддаш тІахьожам лоаттабе. ХІана яьча из чІоагІа лоархІаме гІуллакх да.

Ш. ГЕНАЕВ,
коммунально - бытовой гІуллакхаш дера Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета комиссе председателан заместитель.

Нохч - ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий, районии, городской Советий исполнительни комитеташка юрта боахама управленеш вІашагІйоххарах доал

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«РСФСР къахьегамхой депутатий районии, городской Советий исполнительни комитеташка юрта боахама управленеш вІашагІйоххара хьакъехьа» РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо 1969 шера 22 декабре арадаьккхача Указага хьежжа Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

Юрта районий территореш кара хургІола юрта боахама управленеш къахьегамхой депутатий районии Советий исполнительни комитеташка а хІаьта иштта къахьегамхой депутатий городской Советий исполнительни комитеташка а вІашагІйоха.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1970 шера 4 январь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КХЕТАМ БАЛАРА

Партийни дешара сите кеша баlарашта интернациональни кхетам балар кlоарга маlан долаш, лоархlаме дош да. Цудухьа кхетамна къойстаде я В. И. Ленина хьахача тайпара lилман нахькъаш lомаде а деза ю.

Марксистско - ленински философи мировоззренчески lилма да, хlьта, адамлено дукххача бlаьшерашка уlллица хьийгача къин хьахиннар ше хиларах тарра деррига халкъий хlанаарча мировоззренена ларде а ула. «Марксистски философи хьахилари из дегIаахара керттера этапаши» яхача теми тlа къаьстта белгалдалар аз Карл-Маркса немецки пролетариата къовсам техка ца lеш Англен Францен къахьегамчой къовсам а техка хилар. Цу тема интернациональни лоархlам лаьсе дlабовлийтача хана сона гучалол классови ннкъ лелабара кхетам лодуьlаш бараша чубоссаш хилар.

«Диалектика — долла хlена тlаша бувзам болаши дегlаухаши хиларах бола хьехам» яхе тема lомаеча хана дола аьттуо хул интернациональни кхетам балара дешаш Нохч-ГIалгIай республика дегIаахараш хьахиларахи долла масалаш а кхуьлаш дуьца. Цу хана къаьстта белгалдоах из цхьаккха халкъ дегIаахара гIуланх юкъарчех дерригача дуьнеи цивилизацех дlакъаьста хила йиш ца хилар, шай цхьане, цlенденна дlакъаьста истори цун хила йиш ца хилар. Деррига халкъаш духовни экономически дегIаахара деррига истори айхха юкъаена цхьа процесс я.

Къамий дош lомадеча хана къаьстта лоархlам болаш ду В. И. Ленина дуккьаша хьахьекха капиталистически общественно - экономически формаце хьалаш къам дегIадара шин тенденцех йола закономерность дlайовлийтар. Цхьа тенденци —...«Къамин вахари къамин болами самабехиар, шоллагIйа тайлара дале а къамин lазала дукхьала къовсам лоаттабар, къамий лаччахьалкхенаш хьерх». ШоллагIа тенденци — «Къаьшта юкъера масс тайпара бувзамаш дегIаккуллари алсамдахари, къамашта юкъера йоккъар кагьяр, капитала деррига экономически вахар, политика, lилма дерригача къамий юкъара хилийтар я. кх. дl. Шаккхе тенденци капитализма дуьнен закон. Хьалхарьяр тlех я из дегIаухаче юкъе, шоллагIо хьахьоих дегIена а социалистически обществата йолаш йола а капитализм» (Ленин т. 24 агl. 24).

Шин тенденцех йола В. И. Ленина вывод ларде а луьцаш В. П. Варузеловн М. С. Григорьевн сиима болча, дика кийчбеча марксизма - ленинизма лардий школе деша баlарашна шолаш вывоаш, социалистически общества хьалошка къам дегIаахара закономерностий хьакъехьа. Цу тlа а гейтара йийсе белгалдоах ши тенденци къаьаш дегIаахарц вlаши йога вхари цхьана лелаш хилар. Деша баlараша ког гlортила ю советски халкъаш юкъерча гlулакхий фактех. Советски Союза халкъаш, вlаши дена экономически культурни ворхъосталах. Халкъашта юкъера къамий антагонизмий проблема социалистически революци социализмага доьлачех хьалаш мара кьоостали. Великодержавни шовинизми шиш гомал чухьэра национализми шовин маьрра дуьйла я пролетарски интернационализмане. Уж вlашдухьаленаш вlаши нхьоегIо йолаш а къовсам болаш а лоархl диалектически закона. Марксистско - ленински идеолого буржуазни национализм кару а оин къам дегIадоалабера гlуллакх хол а эйю чlоагl а ю цун бекъахьара оагlош халкъий дердана обычешта, традицешта, обрядашта уж юкъе а чухьаш. Лоха латт къьылара буржуазни хаоц уlлаш, хlьта хийцаш гlаллагlа керда доакха хlыргаш чlоагlлуши махьдага кхувлаши доагlа. Цхьабакъьда къадеввар къовсамца мара дlадалаш, хlьта иеллдараш къа ца хьийгача чlоагlлаш — аьрте дa балара закон. Хlьта керданар вахара ниа болаш хила бакъьена а тхо юрlа вахарнара дибка факташ. ОагIув оагIов а тёха Ленина цlерагlча колхоза кхашкай фермашкан, школе, предприятешка къахьегаш ба тайп - тайпарча къамех бола нах. ШоаттагIа лоархlаши сий деши ба тракторист нохчо Хамзатов lабдурахьмани эрсе Е. Х. Дорбозичеви, хьехархо украинин П. И. Иванофан. Хlьта къамашта юкъера дукхьалешна кеглуш хилай хьаьхохаш доа тешал ю шарн саьеи хиина нохчо Алсакаев Дуду Узуевичи дуп эрсашха йола сесага вlаши дукхабеэбаларех вlашагlахетар а нар барт тайпа шекар ю.

Марксистско - ленински философи lомаяра лоархlам сенсх латт аьлча из латт цун олам дийначе действительности фактшехера дегlаухаш хиларах.

Ф. ХРУСТАЛЕВ,
Грозненски района Ленина цlерагlча колхоза парторгаенизаце философе пропагандист.

1300 километр соьгlа йоза Узень—Гурьев — Куйбышев яха нефтепровод ллаш я «Востокнефтепроводстрой» треста СУ-1. Цу нефтепровода башлаш я цу гlолла доза мехкдьтта дlохьдь хургхилар. Из дlоаллу цунах парафин дукха дlаьйлаш хилар. Мехкдьтта дlоаллергдола массех станци ю.

Трасса хьалхара километраш Куйбышевски областе гlолла чакхьяьннай. 1970 шу чакхдоалаш «Гlаржа Дошую» областа мехкдьтте чакхдохача заводашка «Дружба» яхача нефтепровода чуу кхоачарга.

А. Еремова сурт.
ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

НАЬСАРЕН «ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТ» ЯХАЧА ЗАВОДО ПРОДУКЦИ АРАХЕЦАРЕИ ЦУННА РЕАЛИЗАЦИ ЯРЕИ 1969 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯРАХ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитето теханча гучадаьннад Наьсарерча «Электроинструмент» яхача завода (директор А. А. Мальсагов, керттера инженер А. О. Шакриев) деши пачхьалкхен план кхоачашъеш ца хилар.

Кхоачам хилалд производственни мощностаи, къахьегамех материальни ресурсаш йоллашечьа, шера планех 9750 эзар сома продукци кийчъе езаш укх шера 10 бетта кийчъяьр 6167 эзар сома продукци мара яц, е планех 63,2 процент. Итт бетта планех пачхьалкхена дlа ца луш йисай 793 эзар сома продукци, хlьта шера планах 3583 эзар сома ноlлуш. Дlахьача хана продукцена реализаци яра план 92 процент мара кхоачашъяьнц, хlьта экспортни поставкай яр — 59,3 процент. Дlадаьхача шера цу хьанца нийсдича укх шера юкъера лоархlача плани къахьегама оьшаллел 6,8 процент лахкагlа да.

Пачхьалкхан план кхоачаш ца яра керттера бахьан да завода кулгалхоша продукцин кийсдарен цунна реализаци ярей план бала хаи фонла лоархlам а ца беш беттанита дlаекъар. Из бахьана долаш укх шера I—II—III кварталий планаш лоха хилар, хlьта IV квартала производственни план 35 процент лахкагlа хилар.

Заводе къахьегам дика вlаштlехьбаьккхабац, лоха я производстви бытен культура, кадрий квалификаци геттара лоха я, болялой дукха дlаухаш-хьийбеш моттигаш я, боагlача боярамах яц къахьегаман производственни дисциплина.

Завод ритмах болх беш яц, беттан яхена продукци юкъера лаьрхlача дьалхарча декадица 16,5 процент, шоллагlча — 26,6 процент, кхоалагlче декаде 57 процент кхоач. Хlара бутт болалуш хила сачча йистеяланза йолча продукце норматив lалашъяц. Норматив 30 эзар сома мехах йистеяланза продукци хила йоагlача 15 эзар сома продукци мара хилац.

Къахьегам lалашн лерда тlе баккхара комплексни план оттавац, творчески бригадаш вlашагlехкаи. Еринга а технически оттаеа норманш дукхьал 10 процент мара яц. Болхлоша, мастераша, инженерно-технически болхлоша дешнлеге шер квалификаци доккьенгаш вlашlегlехьдовкхадаи, ледара вlашагlа а тох, дlа а лоцаш производстве хьалха латтарий опыт.

Заводе ма боагlара тоьна яц кадраш чlоагlъяра. Укх шера 10 бетта балха хьайбаш 507 сагl, хlьта балхара дlаваьлхха 589 сагl, е болх беча нахах 32,2 процент.

Дукха балха ха йоаю балха тlехьа бусалш, хана хьалха балхара дlаухаш, кхоачамболлаш ловла болх боашаш, кхьча балхаш.

Заводе хlара смена, службарча норма правилаш уж кхоачашде дlайоадiтар.

Болх бераша лерттIа производственни бытовой хьалеш хилийтадац. Болх беча моттигашка йоагlача нормах сердал яц, ерригаш хlапа иа аьнна станокаш шоай сердал йоашаш я. Производствени помещенешка кхоачамхилла вентаци яц. Йоля беш берех дукхагlбарий балха бераьа дац, душевой помещених пайла яац, уж кийч ца ярах.

Наьсарен райпо кхоачамболлаш вlаштlехьдаьккхаца «Электроинструмент» яхача заводе болхлошта деш дола торгови гlуллакх. Завода столовей буфетех йадоаргlара тайп-тайпара даарош дац, баьцалгарех шурехи лаь блюдаш вlаьла дац. Дуаш дола хlама эсала кийчду. Маьиа хан-ханнахьа ца хьаьв моттигаш хул, хlьта из дика яь а хилаб. Лаьрхlа луш йола шура масса а дац, из ца луча хана кунае метта ахи хlама а дац.

Наьсарен АТХ-ас хаиахьа хьабоплабеш «Электроинструмент» яхача завода болхлой, из балхан долаш смена йоллалуш болхлой тlе ца кхоачаш дукха моттигаш хул.

Наьсарен «Электроинструмента» завода дирекци (А. А. Мальсагови А. Шакригов) декхарйийла йойла уж кхоачамбоацараш дlадаха. Цу хьакъехьа ше даьр 1970 шера январь бетта Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тlахьожама комитетага хьа а хойталла.

Наьсарен «Электроинструменте» завода халкъа тlахьожама группа (председатель М. А. Зурабов) декхарйийла йойла 1969 шерен 1970 шерен оргтехмероприятешш пачхьалкхий плани кхоачашъяра хьалдина а воаьоша а тlахьожаш моттабе.

Ер гlулакх кхоачашдара тlахьожам лоаттабар тlадулла Наьсарен района халкъа тlахьожама комитета председателе А.-С. И. Теркиневан республиканск халкъа тlахьожама комитета инспекторе Д. И. Мизановане.

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

Тха района партийни организаце берригача идеологически балха лерде ула къахьегамхошта интернациональни кхетам лулиа.

Грозненски слюдяной фабрика филиале болх беш ба 10 къамах бола нахалнах. Укхаза даиы лекциеш еш, беседаш ю КПСС къамин политиках лаьца, доттагlале сайренаш ю, граждански Дай-мехкен тlемий ветеранашца, производстве хьалха латтараш ца вlашагlкхетараш хул. Интернациональни кхетам балара дешашта укх тlехьарча кайр дикка уйла тlаехийта яьний партийни комсомольски политически дешара эвеьнаш я. Занятешка кхаст-каста массене хьал а лоцаш къамаьлаш хул халкъий доттагlален интернационализман хьакъехьа, республикай, социалистически содружества межий экономически культурни бувзамаш чlоагlлара дьахъечьа.

Хlьта а, цунеа кхоачам бац lаш пропагандисташ. Цар занятешка каст-каста хул тlема ветеранаш. Масала, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна «Цlеча Байракхан» ордена ениа Садулаеви, Байсуркаеви, Сийлахь-йоккхача Дай - мехка тlем тlа гlуленх дерах Цlеча Седкъа орден ениа Джабраиловн сайна бараш.

Юбилейна кийчо еча къахегlа тхона корайир массово-политически балха дукха керда, пайзане формаш. Хьазцарган вай, масала, къахьегама кхетам балйо, Укхаза оаха чlоагlо лоархlам бу керттерча дахьье шоай хьинарца общественни боахам хьалоаттабеэаш белгалбахара. Цу деша КПСС райкомо, колхоий, предприятей, организацей юкъьашарча партийни организацешна дага я аьнна, дикагlа бола производственникаш юкъ-юкъе хестабеш белгалбаха лаьрхlаа. Из ца дича дерголоша гlуланх кхина ца lеш, наха кхетам балараш аргалыккхя товиран пайдана средство а хийтар тхона.

Дукха ха йоацаш интеллигенце дu белгалдоьккхана моттиг хилар тха района ЧlоагlIа дог тохадаьлийтаи къамаьл даь Гуниебски юкъерча школе математика хьехача иов. Туьлповаси Средне-Курчалойски юкъерча школе эрсий метта литератури хьехача иов. Попельникови даьр. Цеп дийнар йоаш балха миштa дlатаьбир, шорашта lе моттиг миштa кийчьхьий. берашта кхетам балара дахьье партийни хилийа хьалхаьтиарча шоай беккхтоннамах

«Интеллигенци Дин» белгалдоккхача хьийха бахьарий официальни къамаьлаи цхьаллаьаначул тlехьагlа района белгалагlа йола моттигаш, цун истории архитектурен йовзийтар.

ЧlоагlIа уйла тlайохайт районе доаллахарча республикай вlашагlлошие къахьегамчой вlашагlкхетыга вlашагlехьдахара а. Укх тlаххьарчий шераша районе бахьа хинаб вежарашха йолча Дагестанерен Черсий-Балкхарошкхьарен творчески болхлой. Ведана районашц аль лелагlа Ботлихски районерa къахьегамхой.

Юрта боахам айбара лоькъера партен правительства решенеш кхоачашъяра тlадерзалаь вежарашха йолча шин района кхаш лелалерашен хьайбаш лелаерашен юкъера къахьегама доттагlал эверлаштен нохчаштен юкъера дет тlара доттагlал а хинца дlаэттад.

Вежарашха йолча шин района хьайбаш лелалерий толашагlа йолча къахьегама методаша вовзла а вонхахоь а говкъостал ду къахьегаме керда толамаш даха.

«Хьайбай боахаме аз болх бу 15 шу соьгlа ха але а. доахана гlуланх миштa де леза сона хой а. — йоахар Дагестански АССР Ботлихски районерча Орджоникидзе цlерагlча колхозе доярка Халмагомедова Хадижата укх шера вьхки Ведана «Хьайбаш лелалерий Ди» дездеш ше къамаьл деш, — цукха хlамаш хайнад сона ши Ситносагарен Эрзанукаена вагарен. Ленина цlерагlча колхоза хьайбаш лелаерашкара. Хlьта со цар опыт хьеэца а хьожаргья».

Балха тlа дика, корта бола гlуланхаи дlа-хьа лелалу Ботлихски района «Искра» яхачен Ведана района Кирова цlерагlчен колхозаша. Толашагlа йола опыт, кераlдьнкараш дlа-юка lомалу юрта боахама къахьегамхоша меттел культурни фронта болхлоша а. Концертни программаша дукхахьа а Ботлихски районе дlай гl культпросветучреждений болхлой, хlьта Ведана районе — Ботлихаш.

Цу тайпара хlара цlей шин республикий доттагlален вошален цlей а хилс дlаотт.

Тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагlал чlоагlдеш барт тоьбеши йола иэы тайпа мероприятеш а чакхъяьхай районе. ВЛКСМ райкома инициативагlа Веданара кагирхой болча хьошалгlа баьхка хинаб Чиркей ГЭСстроя кагирхой. Хьаьшеша Веданара белгалъяьана моттигаш йовзийтар, цул тlехьагlа lам тlа а беха цига памятник байракхаш дlа-юха яйцар, хоза салагlар.

Хоаш да, дешархой интернациональни кхетам этгара хьалхарча аргlанна дешара балха тlа лакхлуш хилар. Историен обществоведенен, литератури а географе а, кхьча мехкий меттайн кхьча предметийн урокашка чlоагlлу берий уйла: вай мехка нах дика лоархl коммунизм хьалъеяна цар дакъа дацарга хьежжа.

Цу дакъе белгалбаккха боагlа хlокха оттамь наггахьа мара ца нийсалу истории археологи хlамаш хиика ца lеш, вай культурен йатен кераlгlдаьникараш а долча Мехкетински юкъерча школан № 8 йолча Веденски интернатан краеведчески музей болх.

Укх тlеххьарча массехк шера Москве, Ленинграде, Волгограде, Ставрополье Кубане, воаллахарча цхьайолча республикашка хинхай района школашкара лешархой. Уж походаши экскурсеш йолаш хана лелаоашта юкъера доттагlал чlоагlлу, доттагlала бувзамаш товелу хьича района школашкарчен берашца. Цу хана района школаша йоьхий материал гулъю шоай музейшта, кхуьш йоагlача тlехьенил интернационализма кхетам балара дешашта.

Вай мехкарча дахарча къамий культура советски lаьдал латтача шераша тоьллар хьахьоккхара гlовкъостал даьа района къахьегамхой «Дагестан», Нохч-ГIалгIайчен, Черкесски-Балкхаройчен творчески организацешца вlашагlбеттебалаpo. Дlахо йолача хана кхьа а йаахагlа хургда уж бувзамаш.

С. ГАЦАЕВ.
КПСС Ведена райкома пропаганда агитацен отдела заведующи.

25 шу ха я Черкунов Алексей Тимофеевича Грозненски когагlное бола фабрике № 3 йолча цехе болх бу. Цо арахеца продукци тlехдика хул. Хlинна заготовкан чеверг операци кхоачашъеш ва Черкунов. Фабрика болхлошта юкъе хьалхарча нахкхай цо коммунистически къахьегама ударник яхе цlе а. Оцу вле къахьегарах «РСФСР социалистически кхьа отличник» яха значок еннай опыт йолча къахьегамхочов.

Сурта тlа: А. Черкунов болх беш ва.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХАЛКЪИЙ ЛЕНИНСКИ ДОТТАГIАЛ

Ленинизм котьюлача хьалашка ленински юбилейна накъьадола советски халкъ. Ах бlаь шу соьгlча хана Коммунистически парте кулгалца, Ленина хьийхача тайпара дола вахар хьалаеш хьабоагlа вай Даьхен къахьегамхой, цlаккха а лергбоаича цун хьехамо сийрдбоах вайна коммунизмага бода ннкъ.

Вайна кераlгlдьннача тlехьлаьча доккхийча исторически хlамаех цаl да СССР халкъий доттагlал, къамаш lаьап хlалакхар, хьалха бlаьшерешка тоlадаь даьхка халкъаш тlехьадисара гlулакх дlадаккхар, советски социалистически къамий бокъонца цхьатарра йола бокъонаш, цар вlашн новкъостал дела, йохарйоаца цхьоагlо lалашъяр. Советски Союза халкъий доттагlал дlадоладеш цунна мерте лаьттав В. И. Ленин, из ва цу доттагlала ларда еллар. lилманца бlекъашш партен Советски пачхьалкхени политика кийчъяьр. Из политика чеккхъяьккхаро йиш хилийтай историе чухь эггара хьалха дуьнен тlа эггара дукхагlа къамаш дехача мехкех цхьанакхьа къамий дош толаме къаостаде.

Хlанзарча революционни коммунистически болхлойн болама бола ленинизма сийлакь - боккха лоархlам дерригlа хьавена интернационалисти халкъашта юкъера нийсхо, машар, доттагlал хьаллоаттадаьри хиинача В. И. Ленина лоархlам къаьсттана низаш белгалбаьккхар Москве кийчача коммунистий дуьнен халкъашта юкъерча форумо.

Парте теоретически организационни лардаш кийчъеча хана а тlехьа Ленина леррагlа чакхьаьхай интернационализма принцип: тайп-тайпарча толках йолча шовинизмашн национализманен духьала лоаттабеча идейни къовсаме чlоагl а даь хьалъоттадаьц болхлой класса интернационалистски марксистски парти хьаннаш эрг ца хилар. Тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхоша революционни къовсам лоаттабеча хана дlаьахий къамий зарц уйлаш, вlаштlехьдаьла болхлой класса, къахьегача ахархой, хьалха латтача интеллигенце доттагlал. Парте, Россерча дукххача къамех латтача болхлой классо Сийлахь-боккхача Октябрал хьалхагlа дена леррагlа хьаенай халкъий доттагlала идеши, практике хьахьийкха цар социалистически революци котьяккхара из мел лоархlаме да.

Коммунистически парте вlаштlехьдьнная цlеча революционни байракха кlал тайп-тайпарча къамех бола болхлойн къахьега ахархойн кхотабе а кхы цlакха юха хург а йоацаш капиталистийн помещикийн ловла строй хlалакьяь дlаяккха а. Советски lаьдал даьнача хьалхарча денешкe а дена, В. И. Ленина инициативагlа, вай мехкарча деррига халкъий политически юридически цхьатарра бокъонаш оттехай, леррагlа къестаяй къона пачхьалкхенаш хьалъяра проблемаш.

Цхьабакъда, интервенташ латтарой граждански тlема шерашка чуре контрреволюце тlом гlоттаброи хьедалийтар экономически, политически, культурни гlуллакхашта къамий йистош тlехьайисар дlадоаккхаргдола дукха гlуллакхеш чакхдоахилга. Цу цхьан ханна классови моастагlашца латтача къовсамий цlера юкъе чlоагlлуши товлуш хьадера халкъий доттагlал.

Маьрша гlирсаш хьалдарга доаларца парте кийч а баь лерригlа чакхабаха болабир халкъий бокъонца йола экономически, социальни, политически, культурни нийсхо оттаярь гlаберзабаь ннкъ. Социализм хьалъеча юкъагlа из деккар кхоачешдир. Хьалха лоала аьлтта халкъаш бlаьшерашкь тlехьадиса хилар дlадаьккхар. чlоагlа дегlаена экономикеи культурен а йолаш социализма котлонга даьхкар вай мехкара деррига халкъаш. Цунца хьайир Советски Союза халкъий доттагlала чlоагlа социально-экономически лардаш.

Социализм хьалъяра вай общество дегlаккхулача керттерча низех цаl а хиина дlаьттар СССР халкъий доттагlал. Советски халкъа социалистически мировоззренех дlакъаста йиш йоаца хьа сенна бlаза котьяьлар халкъий доттагlала идеологи. Вокхабургбоеца халкъий доттагlала низо къаьтта шьяра цьахетар ше Сийлахь-боккха Дай-мехкий тlом латтача шерашка. СССР деррига халкъий тlемахоша оагlув оагlоца а болаш дlаэтта лорайир советски Даьхен паргlатон лоlамн.

Тlом чакхбьяьначул тlехьагlерча хана кердача низаца хьагучадаьлар Советски Союза халкъашта юкъера вежарий новкъостал. Гlоригача республикаша новкъостал дир гитлеровцех мукъаьккхача районашкара бохабь боахам, культура кхувачаш юхаоттадеча. СССР дерригача халкъаша цхьан бартаца низаш тlадаийтар бахьан долаш юце ца хозача тайпара лоацача хана юха дийнъелар Украина, Белоруссе, Эстоне, Латвие, Литва, Молдаве, РСФСР дукхача областий фабрикаши заводаши, колхозаш а совхозаш, гороаши юрташи. Сийлахь-боккха Дай-мехка тlом чакхбьяьначул тlехьагlа массехк шу даьлча тlом болабалехьа кхинначул тlехбьяьр промышлени производства боарах, хийцаш дlахьалхе йоалаелар социализма экономика.

* * *

Къамий дош Коммунистически партен Советски пачхьалкхенен толамца кхоачашдаро шийна чlоагlа уйла тlоаз вай доттагlий меттел, моастагlий а. Доккхаде хьарен доттагlашта цунех гу социализм баьан долаш лоаттабеча къовсаме дегаш уравттадеш бола хьокхам. Моастагlаша бокъонца зокх СССР халкъий доттагlал чlоагlа дай, хlезиг-дукха а ка кхаденна моттиг лаха гlерт уж шоай антисоветски гlуллакхашта цунех пайда эцар духьа.

Советски Союза халкъий доттагlал — 130 соьгlача къамаш народностен дийна вахар. Вахарера кхы мел дола хlамаш а сенна дегlаух на, къамашта юкъерча гlуллакхий дахьье хьа я уттиш къестаеш я керда проблемаш. Уж доттагlал меладарга, бухдаларга догдоахаш хьалхагlа я хиннаб, хlанз а ба вай классови моастагlий. Цхьабакъдa, истори дог тешта а деш хьальокх, уж лоархlа чегllаккхар процессо уж деррига а кхотадаларга вугаш хилар.

Социалистически строй lалашду къамаш эбадалайш гарlадахарен наьсарра ши процесс леррагlа чакхйоакхилга. Халкъий доттагlал хlара социалистически къамий народности массе оагlорахьара тоадалара лард. Коммунизм хьалъеча хана тоадалара кхы а лакхагlча лаrlа тlа даьннад из доттагlал. Цо ког гlортолга ю чlоагlа дегlаенача иин болча экономиках, советски общества идейно-политически цхьоагlонехи а хьалха латтауа культурехи.

СССР-ерча социалистически къамий вахара хlанзара этап белгалйоал царна юкъера доттагlал кхи дегlаахарца. «Лерхlараши марксистско-ленински идеологи цхьатара хилар. — белгалдаьлад Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетадаьча КПСС ЦК Тезисаш тlа. — коммунизма гlулакхах мутlахьа хилар, кlоарга интернационализми советски патриотизми хилар, къамий дикача гlуллакхий сий дер, доттагlали вошали — цхьа а бlаргна цаl йолча а цунца цхьана дукхача къамех латтача а социалистически обществерча къахьегамхой белгалерlа йоагlош».

Хlанз, социалистически экономикен культурен лакхача тешаех дегlаудаха, общественни отношенеш эрталлаш тоадалара процесс хийца йолча хана, халкъий доттагlал дlахо чlоагlдара, деррига советски нах интернационализма уйлаца хьалкхебара дешаш къаьстта боккхача лоархlам хул. Теркал ца деш lе йиш яц, империалистически пропаганда ерригаче способашца средствашца социалистически мехкашта национализм хьалхьоаяра тlаберзабь ннкъ лелабеш, вай халкъаш вlашкахкохиа гlиртаж хилар.

Цунца дувзаденна кхы а дукхагlа лакхлу къахьегамхошта интернациональни кхетам балара лоархlам. Цу балха тlа, дувла а доагlаш, хьагучадувла керда дешаш. СССР халкъий доттагlал дlахо дегlаккхулларца, моастагlал дола пропаганда юхатохилга вlаштlехьдаккхарца ювзаенна йолча проблемашна кхы тайна, хьинаргlа бола ннкъ лацанза барт ца хилар.

Теорен практикан лоархlаме гlарча дешнех цаl — из хеттар да: халкъий доттагlала база фий? Массаза а оалаш да, Советски Союзе къамий дош толаме къостадар ленински къамий политика чакхъяьккхарах хьахиннар да. Из, шеко йоацаш, нийса жоп да. Цу цхьан хана теркал ца деш дита йиш яц къамий дош — марксизма-ленинизма керттера дар ца хилар, из пролетарски революце оаланга проблемий мукъагlа даьйтад. хlьта парте лелаю къамий политика — цуй политически вахъа керттерча дакъоех цаl мара дац.

Революцей социализм хьалъяреи проблемаш дукха нийса марксистско-ленински теоретически практически къовстаяро, городе а юрта а социалистически общественни доалахье чlоагllаяро, ниэ бола экономика, хьалха латта культура хьаяро, эксплуататорски классаш дlаяххаро мара хьахилийтац къамий дош къоастадара а хилинзе дергдоаца хьалаш. СССР халкъий доттагlал — из да социалистически революце ленински теори, социализм хьалъяра ленински план, аграрни къамий дешех бола ленински хьехам вай парте кхетамца чакхбахарах хьахиннар.

Ленинизмо дlадех общественни вахара деррига дешаш общества революционни эргалонаш яра оалангарча декхарашка хьежжа теркалделгеи къестаделгеи. Нагахьа санна цу принципа тlара а даьнна, масала, къамий отношенией лоархlам тlехбаккхаргахьа кхьметтал цаl баьккха а гlа баьккхача, нагахьа санна уж къахьегамхой керттерча классови хьоштапица йоацаш лаьрхlача, национализма позицешкахьа карчаргдар. Вокх оагlорахьара, революционни эргалонаш еча хана къамий дош дицдалийтаро е теркал ца даро шено йоацаш эе ду эргалонашта, тайп-тайпарча къамех бола къахьегамхой хийрабахарга вуг, хlьта цо а мишта буржуазни национализмана кlийле йолл.

Цудухьа идеологически къовсаме чlоагlа лоархlаме да къамаш хьалъоттадара, къамаш дегlаахара, коммунизм хьалъяра оалангарча экономически социально-политически проблемашца айхха бувзаш хилар теркалдар.

Хlанзарча хьалашка боккхача лоархlаме да СССР халкъий доттагlала интернациональни маlан хьаделлар. Вай халкъий доттагlал интернационализма принципаш